

TÜRKİYE'YE YÖNELEN YABANCI YATIRIMLAR VE KÂR TRANSFERLERİ
(12.03.2008 Tarihi İtibariyle Gözden Geçirilmiş Yeni Metin)

Sevinç AKBULAK
Başuzman

İÇİNDEKİLER

I) Giriş

A) Hukuki Durum

KUTU 1: Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'ın İlgili Maddeleri

KUTU 2: Hazine Müsteşarlığı'nın Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin 2008-32/34 Sayılı Tebliği'nin İlgili Maddeleri

B) Küresel Bakış

C) Türkiye'de Yabancı Yatırımlar

D) Kâr Paylarının Vergilendirilmesine Genel Bakış

II) Sonuç

TABLolar ve GRAFİKLER

GRAFİK 1: BATI ASYA VE TÜRKİYE'DE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

GRAFİK 2: TÜRKİYE'YE DIŞARIDAN GELEN YATIRIMLAR (2001-2007/9)

GRAFİK 3: KÂR TRANSFERİ ORANLARI (2001-2007/9)

TABLO 1: KÜRESEL SERMAYE HAREKETLERİ

TABLO 2: DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

TABLO 3: TÜRKİYE'DE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

TABLO 4: TÜRKİYE'DE YABANCI SERMAYELİ ŞİRKET SAYISI

TABLO 5: TÜRKİYE'YE GELEN DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI

TABLO 6: TÜRKİYE'YE GELEN DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLARIN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI

TABLO 7: YABANCI YATIRIMLARA İLİŞKİN YURTDIŞINA YAPILAN KÂR TRANSFERLERİ

TABLO 8: DÜNYADA DOĞRUDAN YATIRIMLAR VE KÂR TRANSFERLERİ

TABLO 9: TÜRKİYE'DE KÂR PAYLARININ (TEMETTÜ) VERGİLENDİRİLMESİ

TABLO 10: KÂR PAYLARININ VERGİLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN ÇEŞİTLİ ÜLKE UYGULAMALARI

NOT: Bu çalışma; 12.03.2008 tarihi itibarıyla, Türkiye'ye ilişkin istatistikî bilgiler 2007 yılına ilişkin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) verileri; hukuki bilgiler 32 sayılı Karar'da 2008 yılında meydana gelen değişiklikler dikkate alınarak güncellenmiş ve çalışmaya kâr paylarının vergilendirilmesine ilişkin çeşitli ülke uygulamalarını içeren Tablo 10 eklenmiştir.

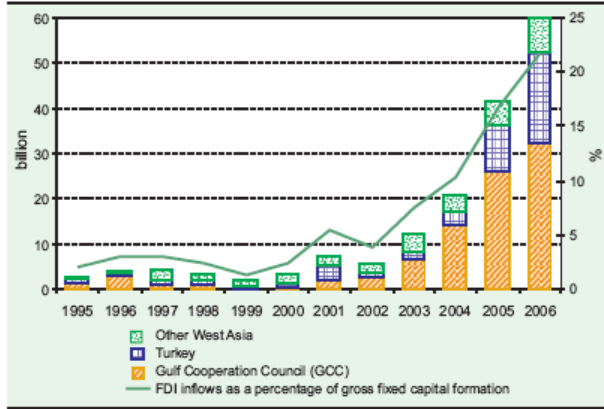
I) Giriş

Bilindiği üzere, son yıllarda artan küresel likiditenin etkilerinden biri olarak, özellikle yüksek getiri vaat eden gelişmekte olan ülkelere yönelen sermaye akımlarında dikkat çekici bir artış gözlemlenmektedir. Gelişmekte olan ülkeler grubunda yer alan ülkelere Türkiye'nin de 2005 yılı ve sonrasında küresel sermayeden aldığı pay önemli bir artış göstermiştir.

Birleşmiş Milletler "Ticaret ve Kalkınma Konferansı"nın (Conference on Trade And Development-UNCTAD)¹ 2007 yılı "Dünya Yatırım Raporu"ndan alınan aşağıdaki grafiklerden de görülebileceği üzere; Türkiye 2005 yılında yabancı yatırımlar açısından bir sıçrama kaydederek, dahil edildiği Batı Asya ülkeleri grubunda, ülkeye yönelen doğrudan yabancı yatırımlar açısından lider duruma gelmiş bulunmaktadır.

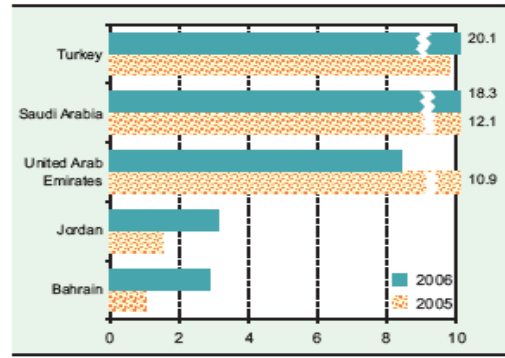
GRAFİK 1: BATI ASYA VE TÜRKİYE'DE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Figure II.11. West Asia: FDI inflows and their share in gross fixed capital formation, 1995-2006

Source: UNCTAD, FDI/TNC database (www.unctad.org/fdistatistics) and annex tables B.1 and B.3.

Figure II.12. West Asia: top five recipients of FDI inflows, 2005-2006^a (Billions of dollars)

Source: UNCTAD, FDI/TNC database (www.unctad.org/fdistatistics) and annex table B.1.

* Ranked by magnitude of FDI inflows in 2006.

Bu çerçevede, çalışmamızda hem Türkiye'ye yönelen yabancı yatırımların gelişimi, hem de bu yatırımlara ilişkin gerçekleşen kâr transferleri irdelenmeye çalışılmıştır.

A) Hukuki Durum

Ülkemizde yabancı yatırımlar esas itibariyle, 17.06.2003 tarihli ve 25141 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu (Kanun) ile düzenlenmiş ve anılan Kanun ile birlikte 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

¹ "World Investment Report: 2007", UNCTAD, (http://www.unctad.org/en/docs/wir2007_en.pdf)

Anılan Kanun'un² 2'nci maddesine göre;

a) Yabancı yatırımcı, Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım yapan, yabancı ülkelerin vatandaşlığına sahip olan gerçek kişiler ile yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşlarını, yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişileri ve uluslararası kuruluşları;

b) Doğrudan yabancı yatırım ise, yabancı yatırımcı tarafından;

1) Yurt dışından getirilen;

- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca (TCMB) alım satımı yapılan konvertibl para şeklinde nakit sermaye,

- Şirket menkul kıymetleri (devlet tahvilleri hariç),

- Makine ve teçhizat,

- Sınai ve fikri mülkiyet hakları,

2) Yurt içinden sağlanan;

- Yeniden yatırımda kullanılan kâr, hasılat, para alacağı veya mali değeri olan yatırımla ilgili diğer haklar,

- Doğal kaynakların aranması ve çıkarılmasına ilişkin haklar,

gibi iktisadi kıymetler aracılığıyla;

i) yeni şirket kurmayı veya şube açmayı,

ii) menkul kıymet borsaları dışında hisse edinimi veya menkul kıymet borsalarından en az %10 hisse oranı ya da aynı oranda oy hakkı sağlayan edinimler yoluyla mevcut bir şirkete ortak olmayı

ifade etmektedir.

Aynı Kanun'un 3'üncü maddesine göre; yabancı yatırımcıların Türkiye'deki faaliyet ve işlemlerinden doğan net kâr, temettü, satış, tasfiye ve tazminat bedelleri, lisans, yönetim ve benzeri anlaşmalar karşılığında ödenecek meblağlar ile dış kredi anapara ve faiz ödemeleri, bankalar veya özel finans kurumları³ aracılığıyla yurt dışına serbestçe transfer edilebilir. Aynı maddeye göre yabancı yatırımcıların Türkiye'de kurdukları veya iştirak ettikleri tüzel kişiliğe sahip şirketlerin, Türk vatandaşlarının edinimine açık olan bölgelerde taşınmaz mülkiyeti veya sınırlı aynı hak edinimleri serbesttir.

---

² 4875 sayılı Kanun ile yabancı sermayeli olarak kurulacak şirketlerin şirket kuruluşu için Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğünden almak zorunda oldukları ön izin kaldırılmıştır. Böylece kuruluş işlemi tamamen yerli sermayeli şirketlerde olduğu gibi gerçekleştirilecektir. Türkiye'de kurulan yabancı sermayeli şirketler Türk Şirketi sayıldığından bu şirketlerin, hak ve yükümlülükleri de Türk Ticaret Kanunu ve diğer mevzuatla Türk şirketleri için belirlenen hak ve yükümlülükler çerçevesindedir.

³ 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 3'üncü maddesi ile özel finans kurumları "katılım bankaları"na dönüştürülmüş olup, bu çalışmada geçen özel finans kurumlarından kasıt katılım bankalarıdır.

Diğer taraftan, 03.07.1991 tarihli ve 20918 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın 91-32/5 sayılı Tebliğine İlişkin I-M sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Genelgesi'nin;

a) 26'ncı maddesine göre; dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye'de şirket kurmak, mevcut ve kurulacak şirketlere iştirak etmek, şube açmak suretiyle yatırım yapmaları ve her türlü mal ve hizmet üretimine yönelik faaliyetlerde bulunmaları ile irtibat bürosu açmaları öngörülen sermayeyi getirmek ve 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'na göre gerekli izni almak, verilen izinler çerçevesinde faaliyette bulunmak kaydıyla serbesttir. Verilmiş izinler çerçevesinde bu kişilerin Türkiye'deki faaliyetlerinden elde etmiş oldukları kâr, temettü ve benzeri transfer işlemleri, ilgililerin talebi üzerine doğrudan bankalar veya özel finans kurumlarınca yapılır. Ancak, bankalar veya özel finans kurumları, ilgililerden, transferin gerçekleştirilmesi sırasında almış oldukları belgeleri, Bakanlığa (Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Devlet Bakanlığı) ve Merkez Bankası'na gönderirken transfer edilen tutar ve bu tutarın ABD doları karşılığını ve transfer tarihini de bildirirler. Dışarıda yerleşik kişilerin 6224 sayılı Kanun ve Petrol Kanunu kapsamındaki belirtilen faaliyetleri dışında ticari faaliyette bulunmalarına Hazine Müsteşarlığı'nca izin verilir. İzin verilen bu faaliyetlerden sağlanan kâr, satış ve tasfiye bedelleri ile uluslararası ihaleler için oluşturulan adi ortaklıklar dışındaki adi ortaklıkların iş bitiminde kâr etmesi halinde elde edilen kârlar, vergi, resim ve benzeri yükümlülüklerin yerine getirildiğinin tevsiki kaydıyla, bankalar ve özel finans kurumlarınca transfer edilir. Transferi gerçekleştirilen döviz tutarı ve bunun ABD doları karşılığı, transfer tarihi ile birlikte Merkez Bankası'na bildirilir.

b) 28'inci maddesine göre; menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının Türkiye'ye giriş ve çıkışı serbesttir. Dışarıda yerleşik kişilerin (yurt dışındaki yatırım ortaklıkları ve yatırım fonları dahil) her türlü menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarını Sermaye Piyasası Mevzuatına göre yetkili bulunan bankalar ve aracı kurumlar vasıtası ile satın almaları, satmaları, bu kıymetler ve araçlara ait gelirler ile bunların satış bedellerini bankalar ve özel finans kurumları aracılığı ile transfer ettirmeleri serbesttir. Ayrıca, dışarıda yerleşik kişiler, Sermaye Piyasası Mevzuatı Hükümleri çerçevesinde, Türkiye'de menkul kıymet ile diğer sermaye piyasası araçlarını ihraç edebilirler, halka arz ve satışını yapabilirler. Türkiye'de yerleşik kişilerin, yurt dışındaki mali piyasalarda işlem gören menkul kıymetleri satın almaları, satmaları ve alış bedellerini transfer ettirmeleri ile yurtdışında menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarını ihraç etmeleri, yurtdışındaki mali piyasalarda arz ve satışını yapmaları serbesttir. Bankalar, özel finans kurumları ve aracı kurumlar Merkez Bankası'nın talimatları çerçevesinde bildirimde bulunurlar.

c) 29'uncü maddesine göre ise; dışarıda yerleşik kişilerin satın aldıkları veya sahip oldukları gayrimenkul ve gayrimenkule müteferri ayni hakların gelirleri ve satış bedelleri, vergi ve benzeri yükümlülüklerin yerine getirildiğinin tevsiki kaydıyla bankalar ve özel finans kurumlarınca transfer edilir. Yukarıda belirtilen gelirler ve satış bedellerinin transferi konusunda Merkez Bankası'na bildirim yükümlülüğü bankalar ve özel finans kurumlarına verilen talimat esaslarına tabidir.

KUTU 1: 11.8.1989 tarih ve 20249 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın konumuzla ilgili maddeleri aşağıda verilmektedir:

Türkiye'ye gelecek yabancı sermaye

Madde 12 - (Değişik: 2006/11472- 30.12.2006 / m.4)

- (1) Yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'ye yapılacak doğrudan yatırımlar 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ve buna bağlı olarak oluşturulan mevzuat çerçevesinde gerçekleştirilir.
- (2) Yabancı yatırımcıların Türkiye'deki faaliyet ve işlemlerinden doğan net kâr, temettü, satış, tasfiye ve tazminat bedelleri, lisans, yönetim ve benzeri anlaşmalar karşılığında ödenecek meblağlar bankalar aracılığıyla yurt dışına serbestçe transfer edilebilir.
- (3) 6326 sayılı Petrol Kanununa göre Türkiye'de faaliyette bulunma ve transfer talepleri, bu Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine tabidir.

Türkiye'den gidecek yerli sermaye

Madde 13 – (1) (Değişik: 2006/11472- 30.12.2006 / m.5) Türkiye'de yerleşik kişilerin, yurt dışında yatırım yapmak veya ticari faaliyette bulunmak amacıyla şirket kurmaları, ortaklığa katılmaları ve şube açmaları için, nakdi sermayeyi bankalar aracılığıyla, aynı sermayeyi ise gümrük mevzuatı hükümleri çerçevesinde ihraç etmeleri serbesttir.

- (2) Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışında irtibat bürosu, temsilcilik ve benzerlerini kurmaları ve bunların kuruluş masrafları ile faaliyet giderlerinin bankalarca transferi serbesttir.
- (3) Bankalar ve gümrük idareleri yurt dışında yatırım veya ticari faaliyette bulunmak üzere sermaye ihraç eden Türkiye'de yerleşik kişileri, her bir işlem tarihinden itibaren 30 gün içinde Müsteşarlığa bildirirler.
- (4) Bakanlık, bu maddenin uygulanması ile ilgili olarak Türkiye'de yerleşik kişilerden istenecek bilgi, belge ve bunların gönderilme sürelerine ilişkin esasları belirlemeye yetkilidir.

Kişisel sermaye hareketleri (Değişik: 2006/11472- 30.12.2006 / m.6)

MADDE 14 – (1) Türkiye'de ve dışarıda yerleşik gerçek kişilerin, bankalar aracılığıyla kişisel sermaye hareketlerine ilişkin yurtdışından yurtiçine ve yurtiçinden yurtdışına yapacakları transferler serbesttir. Kişisel sermaye hareketlerinin kapsamı Bakanlıkça belirlenir.

- (2) Kişisel sermaye hareketlerine ilişkin transferlere aracılık eden bankalar bu Kararın 3 üncü maddesinin (c) bendi ve 4 üncü maddesinin (e) bendinde belirtildiği şekilde gerekli bildirimleri yapmakla yükümlüdür.
- (3) Göçmen ve mültecilerin, İskan Kanunu ve gümrük mevzuatı dışındaki ithal talepleri Bakanlıkça sonuçlandırılır.

Menkul kıymetler

Madde 15 - (Değişik: 93/4143 - 4.3.1993 / m.8)

- a) Menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının yurda girişi ve çıkışı serbesttir.
- b) (Değişik 2003/5727 – 5.6.2003 / m.1) Kamu kurum ve kuruluşları hariç olmak üzere, Türkiye'de yerleşik tüzel kişilerce ihraç veya halka arz olunacak sermaye piyasası araçlarının, sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde Sermaye Piyasası Kuruluna kaydettirilmesi koşuluyla yurt dışında satışı serbesttir..
- c) Dışarıda yerleşik kişilerin, Türkiye'de menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarını ihraç etmeleri ve bunların halka arz ve satışı sermaye piyasası mevzuatı hükümleri çerçevesinde yapılır.
- d) i) Dışarıda yerleşik kişilerin, (yurt dışındaki yatırım ortaklıkları ve yatırım fonları dahil) her türlü menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarını sermaye piyasası mevzuatına göre yetkili bulunan bankalar ve aracı kurumlar vasıtasıyla satın almaları, satmaları, bu kıymetler ve araçlara ait gelirler ile bunların satış bedellerini bankalar aracılığıyla transfer ettirmeleri,
- ii) Türkiye'de yerleşik kişilerin; bankalar ve sermaye piyasası mevzuatına göre yetkili bulunan aracı kurumlar vasıtasıyla yurt dışındaki mali piyasalarda işlem gören menkul kıymetleri ve diğer sermaye piyasası araçlarını satın almaları, satmaları ve bu kıymetlerin alış bedellerini bankalar aracılığı ile yurt dışına transfer ettirmeleri (**Değişik: 2008/13186- 28.01.2008 / m.5**), serbesttir.
- e) (....) (30.12.2006 tarih ve 26392 sayılı R.G.'de yayımlanan 2006/11472 sayılı kararın 7. maddesi hükmü gereğince yürürlükten kaldırılmıştır.)
- f) (...) (23.7.1995 tarih ve 22352 sayılı R.G.'de yayımlanan 95/6990 sayılı kararın 11. maddesi hükmü gereğince yürürlükten kaldırılmıştır.)

Gayrimenkul kıymetler

Madde 16 – (Değişik: 2006/11472- 30.12.2006 / m.8)

- (1) Dışarıda yerleşik kişilerin Türkiye'de satın aldıkları veya sahip oldukları gayrimenkul ve gayrimenkule bağlı aynı hakların gelirleri ve satış bedellerinin bankalar vasıtasıyla transfer ettirilmesi serbesttir.
- (2) Türkiye'de yerleşik kişilerce yurtdışında gayrimenkul ve gayrimenkule bağlı aynı hakların satın alınması amacıyla bankalar vasıtasıyla yurtdışına döviz ve Türk parası transfer ettirilmesi serbesttir.

KUTU 2: Hazine Müsteşarlığı'nın Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin 2008-32/34 Sayılı Tebliği'nin konumuzla ilgili maddeleri aşağıda verilmektedir:

Yurt dışından menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının alım satımı

MADDE 9 – (1) Döviz transferlerinin bankalardan yapılması kaydıyla yurt dışındaki mali piyasalarda işlem gören menkul kıymetlerin, diğer sermaye piyasası araçlarının, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri dahil her türlü türev araçlarının alım satımı Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilmiş yurt içinde veya yurt dışında bulunan aracı kuruluşlar aracılığıyla yapılır.

Yurt dışına sermaye ihracı

MADDE 10 – (1) Türkiye'de yerleşik kişiler, yurt dışında şirket kurmak, mevcut şirketlere ortak olmak veya şube açmak için yaptıkları ilk nakdi ve/veya aynı sermaye ihracını müteakip üç ay içerisinde, Müsteşarlığın internet adresinde yer alan yurt dışına sermaye ihracına ilişkin bilgi formunu açıklamalar doğrultusunda doldurarak Müsteşarlığa gönderirler.

(2) Sermaye ihracı gerçekleştiren Türkiye'de yerleşik kişiler, her takvim yılını müteakip üç ay içerisinde Müsteşarlığın internet adresinde yer alan bilgi formunu, formda istenilen bilgileri ve yapılan transferleri güncelleyerek Müsteşarlığa gönderirler.

(3) Türkiye'de yerleşik kişiler, tasfiye edilen veya devredilen yurt dışındaki şirket, ortaklık ve şubelerinin durumu hakkında, tasfiye sürecinin sona ermesini veya devredilmesini müteakip en geç üç ay içerisinde, Müsteşarlığa bilgi verirler.

Krediler

MADDE 11 – (1) Türkiye'de yerleşik kişiler, yurt dışından sağladıkları kredileri bankalar aracılığı ile kullanırlar. Ancak;

a) Türkiye'de yerleşik kişilerin yurt dışındaki işleriyle ilgili olarak yurt dışından sağladıkları krediler,

b) Türkiye'de yerleşik kişilerce ihracat kredi kurumlarından veya ihracat kredisi garanti kuruluşlarının garantisi kapsamında yurt dışından sağlanan ve doğrudan yurt dışındaki ihracatçı firmaya ödenen krediler,

c) İhracat kredi veya garanti kuruluşu olmamakla birlikte, nakit kredi yerine malın peşin alımı ve vadeli finansman desteği sağlayan yurt dışındaki kalkınma bankalarından sadece mal ithaline yönelik sağlanan krediler,

ç) Türkiye'de yerleşik kişilerce yurt dışından gemi satın alınması amacıyla yapılacak ithalat kapsamında sağlanan krediler, için bu şart aranmaz.

(2) Türkiye'de yerleşik kişilerce yurt dışından temin edilen kredilerin kullanımı için borçlunun, kredinin vadesi, faiz oranı ve benzeri bilgileri içeren kredi sözleşmesi ile birlikte kullanıma aracılık eden bankaya başvurusu gereklidir.

(3) Türkiye Cumhuriyeti adına Hazine Müsteşarlığınca borçlu veya garantör sıfatıyla yurt dışından sağlanan kredilerin yurt içi veya yurt dışında kullanımına ilişkin esas ve usuller Müsteşarlıkça belirlenir.

(4) Döviz kredilerinin alınma ve verilmesinde lehte ve aleyhte doğacak kur farkları ilgililere aittir.

(5) Yurt dışından sağlanan prefinansman kredilerinin vadeleri azami 18 aydır.

(6) Gemi inşa ve ihracının finansmanı amacıyla kullanılacak kredilerin (hazır gemi hariç) vadesi 24 aydır. Dahilde İşleme İzin Belgesi ve Vergi, Resim ve Harç İstisna Belgesi kapsamında ihracat, ihracat sayılan satış ve teslimler ile döviz kazandırıcı hizmet ve faaliyetlerin finansmanı amacıyla sağlanan kredilerin vadeleri belge süresi (ek süreler dahil) kadardır.

(7) Yurt dışından sağlanan prefinansman kredileri ile Türkiye'deki bankalarca ihracat ve döviz kazandırıcı faaliyetlerin finansmanı amacıyla kullanılan döviz kredilerine ilişkin taahhüt sürelerinin ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde uzatılması halinde, prefinansman amirinin veya krediyi kullandıran bankanın muvafakat etmesi kaydıyla, bu kredilerin vadeleri verilen ek süreler kadar uzatılmış sayılır.

(8) Bankalar birbirlerine, bankacılık teamülleri çerçevesinde doğrudan veya uluslararası sendikasyona katılım yoluyla, vade sınırı bulunmaksızın döviz kredisi açabilirler.

(9) Bankalar, Türkiye'de yerleşik kişilere yatırım mallarının ithalatının finansmanı için açtıkları döviz kredilerinin üçte birine kadar işletme ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla döviz kredisi açabilirler.

(10) Bankalar, Türkiye'de yerleşik kişilere, kredi kartlarını yurt dışındaki harcamaları için \$50.000.-lık limit içerisinde rotatif kullanabilirler. Ancak hesap bakiyelerinde \$50.000.-lık limit üzerinde oluşacak depasmanın 30 gün içerisinde kapatılması gerekir.

(11) Bankalar ve faktoring şirketleri tarafından ihracatçıların doğmuş veya doğacak alacaklarının devralınması suretiyle ihracatçılara döviz üzerinden fon kullanılabilir.

(12) Türkiye'de yerleşik kişilerce yurt dışında pay sahibi olduğu ortaklıklara, yurt dışındaki ana şirkete ve grup şirketlerine döviz veya Türk Lirası kredi açılabilir.

(13) Bankalarca yurt dışında yerleşik kişilere açılacak döviz ve Türk Lirası krediler Türkiye'deki mevduat hesaplarına yatırılmak suretiyle de kullanılabilir.

(14) Özelleştirme ihalelerine katılan Türkiye'de yerleşik kişiler veya yurtdışında yerleşik kişiler ile Türk ve yabancı firmaların katılımı ile oluşturulan ortak girişim gruplarına, ihale bedelinin finansmanı amacıyla bankalarca döviz kredisi açılabilir.

Kişisel sermaye hareketleri

MADDE 13 – (1) Kişisel borçlar, armağan, hediye, bağış, çeyiz, gelin veya güveyin karşı tarafa verdiği para, miras, veraset veya kalan mal, göçmen işçilerin kendi ülkesindeki borçlarının tasfiyesine yönelik ödemeler ve göçmenlerin varlıkları kişisel sermaye hareketleri kapsamındadır.

B) Küresel Bakış

Küresel sermaye hareketlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

TABLO 1: KÜRESEL SERMAYE HAREKETLERİ (MİLYAR \$)												
	Dışarıya Yapılan Yatırımlar						İçeriye Yapılan Yatırımlar					
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Amerika												
Doğrudan Yatırımlar	142,40	154,50	149,60	279,10	-7,70	235,40	167,00	84,40	63,80	145,80	109,00	180,60
Portföy Yatırımları	90,60	48,60	123,10	153,40	203,40	426,10	428,30	427,60	550,20	867,30	832,00	1.017,40
Diğer Yatırımlar	144,70	87,90	54,30	475,40	245,20	396,10	187,50	285,80	250,40	448,60	263,20	661,60
Yedek Varlıklar	4,90	3,70	-1,50	-2,80	-14,10	-2,40	-	-	-	-	-	-
Toplam	382,60	294,70	325,50	905,10	426,80	1.055,20	782,80	797,80	864,40	1.461,70	1.204,20	1.859,60
İngiltere												
Doğrudan Yatırımlar	61,80	50,30	65,60	98,20	91,70	128,70	53,80	25,50	27,60	77,90	195,60	139,70
Portföy Yatırımları	124,70	-1,20	58,40	259,20	291,50	368,10	69,60	76,20	155,60	159,90	240,30	288,80
Diğer Yatırımlar	255,50	151,00	415,60	596,90	931,60	702,80	327,00	109,10	396,70	741,20	936,20	817,70
Yedek Varlıklar	-4,50	-0,60	-2,60	0,40	1,70	-1,30	-	-	-	-	-	-
Toplam	437,50	199,50	537,00	954,70	1.316,50	1.198,30	450,40	210,80	579,90	979,00	1.372,10	1.246,20
Japonya												
Doğrudan Yatırımlar	38,50	32,00	28,80	31,00	45,40	50,20	6,20	9,10	6,20	7,80	3,20	-6,80
Portföy Yatırımları	106,80	85,90	176,30	173,80	196,40	71,00	60,50	-20,00	81,20	196,70	183,10	198,60
Diğer Yatırımlar	-46,60	-36,40	-149,90	48,00	106,60	86,20	-17,60	26,60	34,10	68,30	45,90	-89,10
Yedek Varlıklar	40,50	46,10	187,20	160,90	22,30	32,00	-	-	-	-	-	-
Toplam	139,20	127,60	242,40	413,70	370,70	239,40	49,10	15,70	121,50	272,80	232,20	102,70
Kanada												
Doğrudan Yatırımlar	36,20	26,80	23,60	43,00	33,60	45,40	27,70	22,10	7,20	-0,70	29,10	69,10
Portföy Yatırımları	24,40	18,60	13,80	18,90	44,10	69,40	24,20	11,90	14,10	42,00	7,90	28,70
Diğer Yatırımlar	10,70	7,90	14,20	7,00	16,60	30,40	7,80	5,10	12,30	-3,90	27,00	28,20
Yedek Varlıklar	2,20	-0,20	-3,30	-2,80	1,30	0,80	-	-	-	-	-	-
Toplam	73,50	53,10	48,30	66,10	95,60	146,00	59,70	39,10	33,60	37,40	64,00	126,00
Avrupa Bölgesi												
Doğrudan Yatırımlar	298,00	163,80	165,00	202,40	372,00	396,10	199,80	185,00	151,30	116,00	113,00	198,50
Portföy Yatırımları	255,00	163,20	316,20	427,10	512,00	594,30	318,30	298,40	399,60	520,10	697,70	941,80
Diğer Yatırımlar	243,60	220,70	284,10	392,50	715,60	945,90	238,10	59,90	198,00	354,60	816,20	963,80
Yedek Varlıklar	-16,40	3,00	-32,80	-15,60	-22,90	5,20	-	-	-	-	-	-
Toplam	780,20	550,70	732,50	1.006,40	1.576,70	1.941,50	756,20	543,30	748,90	990,70	1.626,90	2.104,10
Gelişmekte Olan Piyasalar ve Ülkeler												
Doğrudan Yatırımlar	42,50	33,40	34,70	82,40	106,80	194,00	225,50	182,20	199,60	272,80	361,20	422,30
Portföy Yatırımları	105,10	91,00	137,70	157,50	257,80	414,50	11,70	-10,30	91,20	141,30	214,10	211,90
Diğer Yatırımlar	-46,50	-31,40	120,20	194,30	241,20	368,80	-61,60	1,80	124,70	200,50	146,30	358,90
Yedek Varlıklar	120,80	199,50	360,40	508,50	592,40	746,60	-	-	-	-	-	-
Toplam	221,90	292,50	653,00	942,70	1.198,20	1.723,90	175,60	173,70	415,50	614,60	721,60	993,10
Kaynak: IMF Global Financial Stability Report, September 2007												

Tablo 1 incelendiğinde;

- 2002 yılında tüm ülkelerin/ülke gruplarının dışarıya yaptıkları yatırımların azaldığı, Amerika hariç yine tüm ülkelere/ülke gruplarına dışarıdan gelen yatırımların azalmış olduğu⁴,
- **Amerika**'ya dışarıdan yapılan yatırımların tablonun kapsadığı dönemde artış trendinde olduğu, Amerika'nın dışarıya yaptığı yatırımlarda ise 2004 yılındaki % 178'lik artışın ardından, 2005 yılında % 52 azalış, 2006 yılında % 147 artış olduğu; 2006 yılında Amerika'ya net sermaye akışının 805 milyar \$'a ulaştığı ve dışarıdan yapılan yatırımlarda doğrudan yatırımlar % 10'da kalırken, % 55 ile en büyük dilimin portföy yatırımlarından oluştuğu,
- **İngiltere**'nin hem dışarıya yapılan yatırımlarının, hem de dışarıdan İngiltere'ye yapılan yatırımların artış trendinde olduğu ve 2006 yılında net olarak 48 milyar \$ sermaye akışı sağlandığı, dışarıdan yapılan yatırımlarda doğrudan yatırımların payının % 11 ve portföy yatırımlarının payının da % 23 olduğu,
- **Avrupa bölgesinin** de küresel sermaye açısından İngiltere'ye benzer bir artış eğilimi gösterdiği, 2006 yılında net rakam itibariyle sermaye ithalinin 163 milyar \$; dışarıdan yapılan yatırımlarda doğrudan yatırımların payının % 9 ve portföy yatırımlarının payının da % 45 olduğu,
- Tablonun kapsadığı dönemde net sermaye ihracatçısı durumunda görülen **Japonya**'nın hem dışarıya yapılan yatırımlarının, hem de bu ülkeye dışarıdan yapılan yatırımların 2005 yılına kadar artış trendinde olduğu, 2005 ve 2006 yıllarında, dışarıya yapılan yatırımların % 10 ve % 36 oranlarında; dışarıdan gelen sermayenin ise % 15 ve % 56 oranlarında azaldığı, 2006 yılı itibariyle ülkenin dışarıya ihraç ettiği net sermayenin 268 milyar \$ olduğu, Amerika'da olduğu gibi ithal edilen sermayede ağırlığın portföy yatırımlarında olduğu,
- **Kanada**'nın da yine Japonya gibi net olarak sermaye ihraç eden bir ülke olduğu ve 2006 yılında ihraç edilen net sermaye tutarının 20 milyar \$ ve dışarıdan gelen sermayede ağırlığın doğrudan yatırımlarda olduğu,
- **Gelişmekte olan ülkeler** grubunun da tabloya konu dönemde dışarıya yapılan yatırımlarının, dışarıdan gelen yatırımların üzerinde seyrettiği, 2006 yılı itibariyle 1.723 milyar \$ olan dışarıya yapılan yatırımların, 993 milyar \$ olan dışarıdan gelen yatırımların 1.73 katına tekabül ettiği, söz konusu yılda bu ülkelere dışarıdan gelen yatırımların % 43'ünün doğrudan yatırımlardan, % 22'sinin portföy yatırımlarından ve % 35'inin diğer yatırımlardan oluştuğu

görülmektedir.

Aşağıda yer alan Tablo 2'nin verileri ışığında, Amerika, Japonya, OECD Ülkeleri ve ülkemiz doğrudan yabancı yatırımlar açısından karşılaştırıldığında ise, Amerika, Japonya ve OECD Ülkeleri net sermaye ihracatçısı durumunda iken, 2006 yılı itibariyle yabancı sermaye girişinin çok önemli olduğu Türkiye'ye dışarıdan yapılan yatırımların, Türkiye'nin dışarıya yaptığı yatırımlarının 22,2 katı olduğu görülmektedir.

⁴ Bu durumun anılan yılda Amerika'nın uluslararası yatırımcılar açısından yatırım yapılabilir güvenli piyasa olma özelliğini koruduğu şeklinde yorumlanabileceği düşünülmektedir.

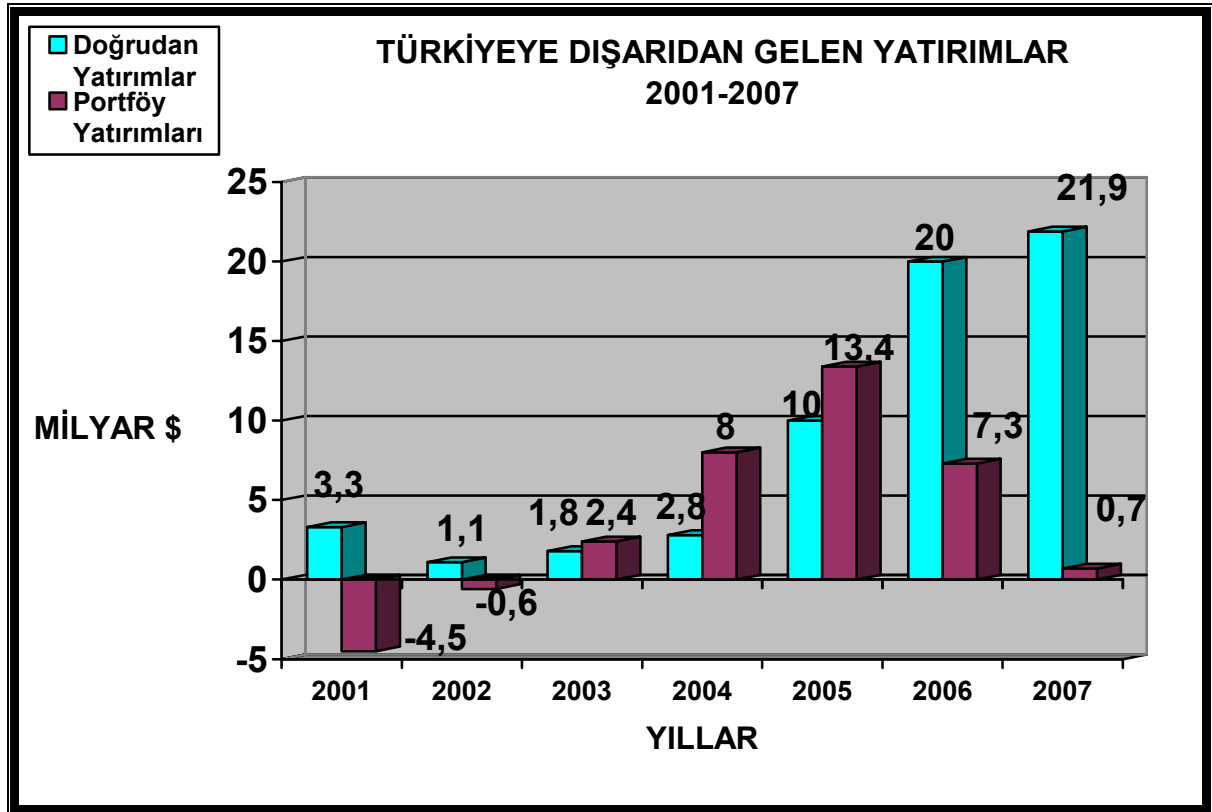
TABLO 2: DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR (MİLYAR \$)												
	Dışarıya Yapılan Yatırımlar						İçeriye Yapılan Yatırımlar					
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Amerika	142,4	154,5	149,6	279,1	-7,7	235,4	167,0	84,4	63,8	145,8	109,0	175,4
Japonya	38,3	32,0	28,8	31,0	45,4	50,2	6,2	9,1	6,2	7,8	3,2	-6,5
TÜRKİYE	0,5	0,2	0,5	0,9	1,1	0,9	3,3	1,1	1,8	2,8	10,0	20,1
OECD Ülkeleri*	690,5	619,2	623,7	807,4	869,4	1120,1	635,0	575,0	464,9	490,9	746,6	910,2

Kaynak: OECD Trends and Recent Developments in Foreign Direct Investment, June 2007, syf. 3, IMF Global Financial Stability Report, September 2007

* 2007 rakamları tahminidir.

C) Türkiye’de Yabancı Yatırımlar

Türkiye’ye dışarıdan gelen yabancı yatırımların yıllara göre seyrine baktığımızda, 2004 yılında başlayan gelişmenin, 2005 yılında önemli bir sıçrayışa dönüştüğü ve 2006 yılında doğrudan yatırımların 20 milyar \$’a ve portföy yatırımlarının 7,3 milyar \$’a ulaştığı görülmektedir. Türkiye 2005 yılı ile birlikte uluslararası sermaye hareketlerinden daha çok pay almaya başlamış ve 2007 yılında ülkeye gelen yabancı sermaye tutarı 21,9 milyar \$’ı doğrudan yabancı sermaye olmak üzere toplam 22,6 milyar \$ olmuştur.

Ülkemize gelen doğrudan yabancı yatırımların bileşimi Tablo 3’de verilmekte olup, anılan tablodan da görülebileceği üzere, ülkemize gelen doğrudan yabancı yatırımlar ağırlıklı olarak öz sermaye yatırımı şeklindedir. 2003 yılından itibaren sırasıyla; 998 milyon \$, 1.343 milyon \$, 1.841 milyon \$, 2.922 milyon \$ ve 2.952 milyon \$ olarak gerçekleşen yabancıların Türkiye’deki gayrimenkul yatırımlarının, Türkiye’ye gelen toplam doğrudan yabancı sermayeye oranı, 2005 yılından başlayarak doğrudan yabancı yatırımlarda görülen artış ile birlikte dikkat çekici olmaktan çıkmış ve 2004 yılında % 47 olan gayrimenkul yatırımları/doğrudan yabancı sermaye oranı, 2005 yılında % 18’e ve 2006 yılında % 15’e düşmüştür. 2007 yılı itibariyle bu oran % 13 olarak gerçekleşmiştir.

TABLO 3: TÜRKİYE’DE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR (MİLYON \$)							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Uluslararası Doğrudan Yatırım Toplam (Net)	3.352	1.133	1.752	2.885	10.029	19.918	21.873
<i>Uluslararası Doğrudan Yatırım</i>	3.352	1.133	754	1.542	8.188	16.996	18.921
Özsermaye Yatırımı (Net)	3.352	617	737	1.191	8.137	16.988	18.420
Girdiler	3.374	622	745	1.291	8.538	17.645	19.190
Tasfiye İhraçları	-22	-5	-8	-100	-401	-657	-770
Şirketler Arası İkrarlar*	--	516	17	351	51	8	501
<i>Gayrimenkul (Net)</i>	--	--	998	1.343	1.841	2.922	2.952
*Yabancı sermayeli şirketlerin yabancı ortaklardan aldıkları ikrazlar							
Kaynak: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) (Veriler Geçicidir)							

Türkiye’ye gelen yabancı sermayenin trendinin bir göstergesi olarak alınabilecek bir başka husus da ülkedeki yabancı sermayeli şirketlerin sayısıdır. 2007 itibariyle, yabancı sermayeli olarak nitelendirilen 18.657 şirketin 14.845’ini Türkiye’de kurulmuş olan yabancı sermayeli şirketler, 492’sini merkezi yurtdışında olan yabancı şirketlerce Türkiye’de açılan şubeler ve 3.320’sini de merkezi Türkiye’de bulunan Türk şirketlerinden yabancı ortak almış olan şirketler oluşturmaktadır.

TABLO 4: TÜRKİYE’DE YABANCI SERMAYELİ ŞİRKET SAYISI					
Yıl	Şirket Kuruluşu	Katılım	Şube	Toplam	
2007	2.991	486	51	3.702	
2006	2.637	651	62	3.350	
2005	2.285	502	58	2.845	
2004	1.565	467	63	2.095	
2003	871	200	34	1.105	
2002	359	114	22	495	
2001	327	120	30	477	
2000	318	111	18	447	
1954-1999 (Kümülatif)	3.492	504	145	4.141	
Toplam	14.845	3.320	492	18.657	
Kaynak: Hazine Müsteşarlığı					

Ülkemize gelen doğrudan yabancı sermayenin sektörel dağılımına baktığımızda ise; 2002-2007 dönemi boyunca, en çok doğrudan yabancı yatırım çeken sektörler olarak finansal hizmetler sektörü(mali aracı kuruluşlar) ve imalat(üretim) sektörü dikkati çekmektedir.

TABLO 5: TÜRKİYE'YE GELEN DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLARIN SEKTÖREL DAĞILIMI (MİLYON \$)						
SEKTÖRLER	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ziraat, avcılık ve ormancılık	0	1	4	5	5	2
Balıkçılık	0	0	2	2	1	3
Madencilik ve taşocağı işletmeciliği	2	14	75	40	122	341
Elektrik, gaz, buhar, sıcak su üretimi	68	86	69	4	112	555
Üretim	110	448	214	788	1.868	4.199
Gıda ürünü ve içecek üretimi	14	249	78	68	609	758
Tekstil üretimi	10	8	14	183	26	233
Kimyasal madde ve kimyasal ürün üretimi	9	9	39	174	602	1.103
Makine ve ekipman (bys) üretimi	13	17	8	13	54	47
Ana metal ve fabrikasyon metal ürünleri üretimi	25	1	8	139	158	508
Metalik olmayan diğer mineral ürün üretimi	0	0	1	53	125	766
Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt üretimi	1	3	1	0	33	470
Diğer Üretim	19	147	143	158	261	314
Hizmetler	442	196	927	7.699	15.537	14.090
İnşaat	3	8	23	80	222	260
Ulaştırma, depolama, haberleşme	1	2	639	3.285	6.700	1.119
Gayri Menkul, kiralama ve ticari faaliyetler	0	6	3	29	99	905
Eğitim	0	0	0	17	0	0
Sağlık ve sosyal çalışma	5	23	53	74	265	178
Mali aracı kuruluşların faaliyetleri	260	51	69	4.018	6.956	11.409
Toptan ve perakende ticaret	89	92	103	68	1.167	181
Diğer amme hizmetleri ile sosyal ve kişisel hizmetler	84	14	37	128	128	38
Toplam (*)	622	745	1.291	8.538	17.645	19.190
Veriler Geçicidir Kaynak: TCMB						

Ülkemize gelen uluslararası doğrudan yatırımın ülkelere göre dağılımına baktığımızda da; başta Hollanda, Almanya ve İngiltere olmak üzere AB ülkeleri ile ABD'nin başı çektiğini ve bu ülkelerin ardından da Asya ülkelerinin geldiğini görmekteyiz:

TABLO 6: TÜRKİYE'YE GELEN DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLARIN ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI (MİLYON \$)						
Ülkeler	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Avrupa Birliği (25)	455	555	1.028	5.005	14.489	12.693
Almanya	86	142	73	391	357	1.004
Fransa	22	120	34	2.107	439	317
Hollanda	72	50	568	383	5.069	5.682
İngiltere	8	141	126	165	628	688
İtalya	241	1	15	692	189	76
Diğer Avrupa Ülkeleri	26	101	212	1.265	7.807	4.926
Diğer Avrupa Ülkeleri (AB hariç)	64	70	106	1.650	91	379
Afrika	0	0	0	3	21	5
A.B.D.	2	52	36	88	848	4.206
Kanada	7	6	61	26	121	11
Orta Amerika ve Karayipler	0	0	0	8	32	24
Güney Amerika	0	0	0	0	1	466
Asya	70	60	60	1.756	1.927	1.370
Körfez Arap Ülkeleri	5	0	43	1.675	1.783	296
Yakındoğu ve Ortadoğu Ülkeleri	0	1	11	3	127	298
Diğer Asya Ülkeleri	65	59	6	78	17	776
Avustralya	0	0	0	1	108	26
Sınıflandırma dışı	24	2	0	1	7	10
Toplam	622	745	1.291	8.538	17.645	19.190
Veriler Geçicidir Kaynak: TCMB						

Aşağıdaki Tablo 7'de ve Grafik 3'te ise ülkemize yapılan yabancı yatırımlar nedeniyle yurtdışına yapılan kâr transferlerine ilişkin bilgiler yer almakta olup, söz konusu tablo ve grafik incelendiğinde;

- 2001-2007 döneminde ülkemize gelen toplam 50.8 milyar \$ doğrudan yatırım (gayrimenkul hariç) ile 26.9 milyar \$ portföy yatırımına karşılık, doğrudan yatırımlar için 4.8 milyar \$ ve portföy yatırımları için 5.9 milyar \$'ın kâr transferi olarak yurtdışına aktarıldığı,
- Oransal olarak bakıldığında, kâr transferlerinin anılan dönemdeki toplam doğrudan yatırımlarda % 10 ve portföy yatırımlarında % 22 olduğu,

• Yıllara göre gelişime bakıldığında ise, kâr transferi oranlarının, 2007 yılına kadar, Türkiye'nin küresel sermayeden aldığı paydaki artışla birlikte düşmekte olduğu, kâr transferi oranının en yüksek olduğu 2004 yılında oran doğrudan yatırımlarda % 58, portföy yatırımlarında % 49 iken; 2005 ve 2006 yıllarında aynı oranların % 6-9 seviyelerine gerilediği, 2007 itibariyle ise doğrudan yatırımlarda % 10, portföy yatırımlarında % 53 olduğu

görülmemektedir.

TABLO 7: YABANCI YATIRIMLARA İLİŞKİN YURTDIŞINA YAPILAN KÂR TRANSFERLERİ (MİLYON \$)

Yıl	Doğrudan Yabancı Yatırımlar	Gayrimenkul Hariç Doğrudan Yabancı Yatırımlar	Portföy Yatırımları	Kâr Transferleri						Doğrudan Yatırım Kâr Transferleri (Net)/Doğrudan Yabancı Yatırımlar (Gayrimenkul Hariç) (%)	Portföy Yatırımı Kâr Transferleri (Net)/Portföy Yatırımları (%)
				Doğrudan Yatırımlar			Portföy Yatırımları				
				Gelir	Gider	Net	Gelir	Gider	Net		
2001	3.352	3.352	-4.515	361	309	52	1.253	1.947	-694	(*)	0,31(**)
2002	1.133	1.133	-593	293	401	-108	1.409	2.244	-835	0,10	0,60(**)
2003	1.752	754	2.465	203	643	-440	1.409	2.616	-1.207	0,58	0,49
2004	2.885	1.542	8.023	244	1.069	-825	1.710	2.905	-1.195	0,54	0,15
2005	10.029	8.188	13.437	277	1.053	-776	2.402	3.326	-924	0,09	0,07
2006	19.918	16.996	7.373	219	1.187	-968	2.801	3.463	-662	0,06	0,09
2007	21.873	18.921	717	207	2.005	-1.798	4.118	3.735	-383	0,10	0,53
TOPLAM	60.942	50.886	26.907	1.804	6.667	-4.863	15.102	20.236	-5.900	0,10	0,22

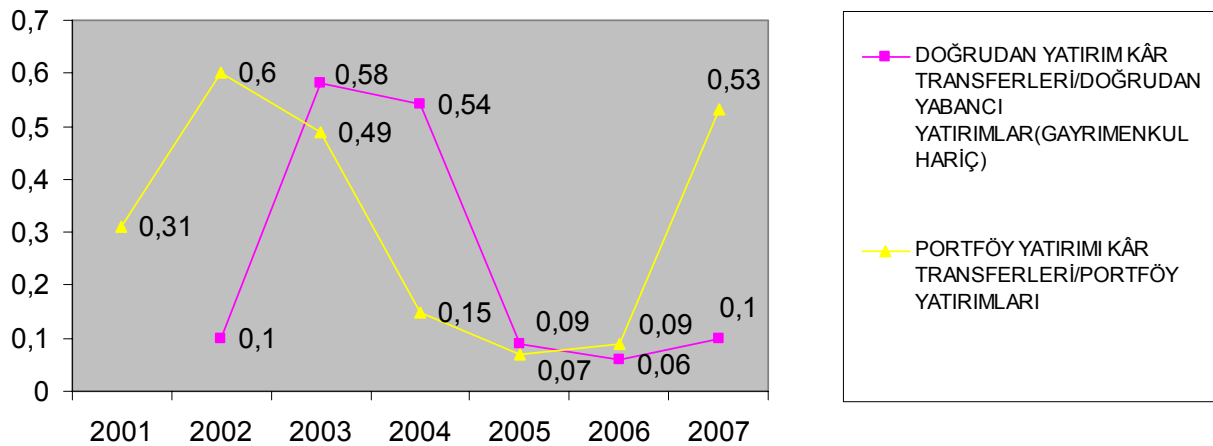
Kâr transferleri rakamları ödemeler dengesi tablosunun yatırım gelirleri bölümünün “doğrudan yatırımlar” ve “portföy yatırımları” kalemlerinden alınmıştır. Ödemeler dengesi tablosunda, yurtdışında yapılan doğrudan yatırımlar veya portföy yatırımları nedeniyle elde edilen kârlar “gelir” ve yurtiçinde yapılan doğrudan yatırımlar veya portföy yatırımları nedeniyle yurtdışına yapılan kâr transferleri “gider” olarak kaydedilmektedir.

(*) Net olarak dışarıya değil, dışarıdan kâr transferi olduğundan oran hesaplanmamıştır.

(**) 2001 ve 2002 yıllarında net olarak dışarıdan değil, dışarıya portföy yatırımımız söz konusu olduğundan, oran hesaplanırken, net rakam değil, ilgili yılda ülkeye giren tutarlar dikkate alınmıştır: 2005-2.247 milyon \$ ve 2006-1.519 milyon \$

Kaynak: TCMB

GRAFİK 3-KÂR TRANSFERLERİ (2001-2007)

Kâr transferleri oranı konusuna dünyadaki diğer ülkeler açısından yaklaşıldığında ise Tablo 8'den;

- Gelişmiş ülkeler kategorisinde yer alan Fransa, Almanya, ABD, Japonya ve İngiltere'nin ihraç ettikleri sermaye nedeniyle yatırım yaptıkları ülkelere kâr transfer ettikleri,
- Gelişmekte olan ülkelerin ise ülkelere yapılan doğrudan yatırımlar nedeniyle dışarıya kâr transfer ettikleri, bu ülkelere "kâr transferleri/doğrudan yatırımlar" oranının genel olarak yüksek seyrettiği, Meksika, Çin ve Hindistan'ın oranlarında 2005 yılında önceki yıla göre iyileşme yaşandığı,
- Türkiye'nin "kâr transferleri/doğrudan yatırımlar" oranının diğer gelişmekte olan ülkelere göre düşük seyrettiği ve 2005 yılı itibarıyla Türkiye'nin % 7 olan kâr transferleri/doğrudan yatırımlar oranının gelişmekte olan ülkeler içinde en düşük oran olduğu (Bu oran Türkiye için 2006 yılında % 6, 2007 yılında % 10 olmuştur)

görülmektedir.

TABLO 8: DÜNYADA DOĞRUDAN YATIRIMLAR VE KÂR TRANSFERLERİ (MİLYAR \$)									
Ülkeler	Doğrudan Yabancı Yatırımlar(*)			Kâr Transferleri (Net)(**)			Kâr Transferleri/Doğrudan Yabancı Yatırımlar(***)		
	1990	2000	2005	1990	2000	2005	1990	2000	2005
TÜRKİYE	0,7	1	10	-0,1	0,1	-0,7	0,14	0,10	0,07
FRANSA	9	43	64	-0,4	10	22	0,40	-	-
ALMANYA	3	198	33	-0,8	4	6	0,26	-	-
YUNANİSTAN	1	1	2	-	-0,2	-1	0	0,20	0,50
MACARİSTAN	0,6	3	7	-	-2	-5	0	0,66	0,71
İNGİLTERE	30	119	195	15	27	82	-	-	-
JAPONYA	2	8	3	-	6	21	-	-	-
ABD	48	314	109	63	95	134	-	-	-
MEKSİKA	3	18	18	-2	-6	-5	0,66	0,33	0,28
BREZİLYA	1	33	15	-2	-3	-10	2,00	0,09	0,66
ÇİN	4	41	72	-	-20	-17	0	0,49	0,24
HİNDİSTAN	0,2	4	7	-	-4	-5	0	1,00	0,71

Kaynak: UNCTAD, "Handbook of Statistics 2006" (http://www.unctad.org/en/docs/tdstat31_en.pdf)

(*) İlgili ülkeye dışarıdan yapılan doğrudan yatırımlar

(**) Negatif rakamlar yurtdışına kâr transferlerini, pozitif rakamlar ise yurtdışından kâr transferlerini ifade etmektedir.

(***) Yurtdışına kâr transferi olmayan durumlarda oran hesaplanmamıştır.

D) Kâr Paylarının Vergilendirilmesine Genel Bakış

TABLO 9: TÜRKİYE'DE KÂR PAYLARININ (TEMETTÜ) VERGİLENDİRİLMESİ			
TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	TAM MÜKELLEF KURUM	DAR MÜKELLEF KURUM
<ul style="list-style-type: none"> - Kâr dağıtımı yapan kurum tarafından %15 oranında stopaj yapılır.⁵ - Tam mükellef kurumlardan elde edilen gelirin (stopaj öncesi) yarısının, varsa diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte toplam tutarının beyan sınırını (2006 için 18.000,-YTL, 2007 için 19.000,-YTL, 2008 için 19.800,-YTL) aşması halinde yıllık beyanname ile beyan edilir. - Stopajın tamamı beyanname üzerinde hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilir.	<ul style="list-style-type: none"> - Kâr dağıtımı yapan kurum tarafından %15 oranında stopaj yapılır. - Beyana tabi değildir.	<ul style="list-style-type: none"> - Stopaja tabi değildir. - Tam mükellef kurumlardan elde edilenler kurumlar vergisinden istisnadır. - Dar mükellef kurumlardan elde edilenlerden KVK 5/1-b bendindeki şartların yerine getirilmesi halinde kurumlar vergisinden istisnadır.	<ul style="list-style-type: none"> - Kâr dağıtımı yapan kurum tarafından %15 oranında stopaj yapılır, stopaj nihai vergidir. - Beyana tabi değildir. <p>(Kâr transferleri bu kapsamdadır.)</p>

⁵ Kâr paylarında stopaj oranı, 23.07.2006 tarihli ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) gereğince 23.07.2006 tarihinden itibaren %15 olarak belirlenmiş olup, tüm mükellef grupları için aynı oran geçerlidir. Oran, anılan BKK öncesinde %10 idi.

TABLO 10: KÂR PAYLARININ VERGİLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN ÇEŞİTLİ ÜLKE UYGULAMALARI	
BORSA-ÜLKE	VERGİ UYGULAMASI
Amex-ABD	<p><u>ABD Vatandaşları & Yerleşikler</u></p> <p>Kar payı, faiz ve 18 aydan daha kısa vadeli olarak elde tutulan varlıklardan elde edilen kazançlar, normal gelir kategorisinde %39.6 oranında vergilendirilirler.</p> <p><u>Yerleşik Olmayan Yabancılar</u></p> <p>Kar payı ve faiz gelirleri %30 stopaja tabidir.</p>
Atina-Yunanistan	Kar payları vergilendirilmez.
Merval (Buenos Aires)-Arjantin	Hisse senedi kar payları üzerinde % 35 vergi bulunmakla birlikte, yerleşik gerçek ve tüzel kişiler, yurtdışında yerleşik gerçek kişiler ve yabancı şirketler muaf tutulmuştur.
Bovespa (Sao Paulo)-Brezilya	Vergi oranı %15 olmakla birlikte, uluslararası yatırımcıların kar payları vergiden muafır.
Meksiko-Meksika	Hisse senetleri için vergi yoktur.
Milano-İtalya	<p>Hisse senedi kar payları için, % 2'nin altında pay sahibi olan özel yerli yatırımcıların stopaj oranı %12.5'tir. Yabancı yatırımcılar muafır.</p> <p>%2'nin üzerindeki pay sahipleri % 40 stopaj öderler. Kurumlar elde ettikleri kar paylarının % 5'i için %40 stopaj öderler. Yabancı yatırımcılar için stopaj oranı %27'tir.</p>
Kuala Lumpur-Malezya	Kar payları 01.01.2008'den itibaren vergiden muaf kılınmıştır.
Frankfurt-Almanya	Yerleşik kişiler için kar payları üzerinde, kişisel gelir vergisi oranına göre değişmekle birlikte genel olarak vergi oranı %30'dur. Yerleşik olmayanlar için vergi yükü bulunmamaktadır.
Euronext-Brüksel-Belçika	Kar payları üzerinde %15 - %-25 vergi bulunmaktadır.
Euronext-Paris-Fransa	Kar payları "gelir" kapsamında beyan edilmekte ve vergilenmektedir.
Jakarta-Endonezya	Yerleşik yatırımcılar kar payları üzerinden %15 vergi öderler. Yabancı yatırımcılar, karşılıklı vergi anlaşmaları da göz önüne alınarak, kar payları üzerinden %20 vergi öderler.
Seul-Güney Kore	<p><u>Yerleşikler:</u> Kar payı vergisi %14, yerleşikler vergisi(inhabitant tax) kar payı vergisi tutarı üzerinden %10'dur.</p> <p><u>Kurumlar:</u> Kar payları diğer gelirlerle birlikte %25 vergilenir, stopaj yoktur.</p> <p><u>Yerleşik olmayanlar:</u> Karşılıklı vergi anlaşması yoksa, kar payı %25 vergilenir, varsa oran genellikle %10-15 arasında olmakla birlikte anlaşmaya bağlıdır.</p>
Londra-İngiltere	Mükellefin vergileme oranına bağlıdır.
Nasdaq-ABD	Mükellefin vergileme oranına göre %15- 28
Shanghai-Shenzen-Çin	%20
Singapur-Singapur	Genel olarak kar payı gelirleri, kaynaktan vergilendirme ya da yeni kurumlar vergisi sistemi nedeniyle ayrıca vergilendirilmemektedir.
Tayland-Tayland	Kar payları % 10 stopaja tabidir.
Tayvan-Çin	Yerleşikler için, kar payı elde edilen toplam gelire dahil edilerek vergilendirilmektedir. Yerleşik olmayan gerçek kişiler için % 30, Tayvan'da sabit iş merkezi olmayan tüzel kişiler % 25, yatırımları Çin düzenlemelerine göre kabul edilmiş olan tüzel kişiler % 20 stopaja tabi tutulmaktadır.
Tel-Aviv-İsrail	% 20
Tokyo-Japonya	Gerçek kişilerin kar payları üzerinde 31.03.2009'a kadar kaynaktan kesilen % 10 stopaj, % 7 gelir vergisi, % 3 Inhabitant Tax-Yerleşik vergisi vardır. Kurumların elde ettikleri kar paylarının %50'si vergiden muafır.

Kaynaklar:

<http://www.world-exchanges.org>; www.amex.com; www.ase.gr/content/en/ann.asp?AnnId=41292
http://www.borsaitaliana.it/bitApp/search.bit?target=search&go=y&fromhp=true&lang=en&as_epq=trading+fee
www.cboe.com; www.boerse-frankfurt.com; www.euronext.com; www.idx.co.id
www.londonstockexchange.com/en-gb/products/membershiptrading/tradingpricescontracts.htm
www.nasdaqtrader.com/Trader.aspx?id=PriceListTrading <http://www.szse.cn/main/en/aboutsse/trading/>
http://info.sgx.com/SGXWeb_ST.nsf/NEWDOCNAME/ST_TradeSettlement?opendocument&sidenav=Intermediaries
http://www.tse.com.tw/en/products/trading_rules/costs.php

II) Sonuç

Yabancı sermaye akışı, Türkiye'nin son yıllarda hızla büyüyerek rekor düzeylere ulaşan cari işlemler açığına karşı büyük ölçüde can simidi olmaya devam etmekte olup, 2005 yılında başlayan sıçramanın devamı olarak, uluslararası konjonktürde beklenmeyen ölçüde bir sarsıntı yaşanmaması halinde, yaşanmakta olan küresel likidite daralmasının bir yansıması olarak hız kesmekle birlikte, uluslararası finans otoritelerinin mevcut çalkantının yarattığı olumsuzlukları elimine etmeye yönelik uygulamalarının da katkısıyla, önümüzdeki yıllarda da yabancı sermaye akışı açısından önemli bir aksaklık yaşanmayabileceği tahmin edilmektedir. 2006 yılında 20 milyar \$'a ulaşan doğrudan yabancı yatırımlar, 2007 yılında 22 milyar \$ civarında gerçekleşmiştir. 2008 yılında ise ülkemize yönelik yabancı sermaye girişleri ve söz konusu sermaye girişleri nedeniyle yurtdışına transfer edilebilecek kâr tutarlarının da yaşanmakta olan küresel finansal çalkantının seyrine bağlı olarak değişken bir eğilim sergileyebileceği düşünülmektedir.